శ్రీలక్ష్మీనృసింహాయః

వేదాంతగ్రంథాలు -

ఓం

శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్య

శ్రీకల్యాణానందభారతీస్వామి

ప్రణీతం

పూర్ణమీమాంసాదర్శనం॥

సవృత్తికం

బ్రహ్మానందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిమ్।
విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యమ్।
ఏకం నిత్యం విమల మచలం సర్వధీసాక్షిభూతమ్।
భావాతీతంత్రిగుణరహితంసద్గురుంతంనమామి॥

ఇహాఖిలు సచ్చిదానందాద్వయాపరోక్షజ్ఞాన శూన్యానామవిద్యా పరికల్పితానేకానర్థ సంకుల సంసార వార్ధౌ బంభ్రమ్యమాణానాం వేదవిరుద్ధాభిలాష కలుషితాంతఃకరణానాం జనానా ముద్దిధీర్షయా సకలవేదాంత సామరస్య ప్రతిపాదనాయ సకలవేదాంతాజ్ఞాన జనిత సర్వజన దుఃఖధ్వంసద్వారా నిత్యాపరోక్ష ప్రత్యగ్బ్రహ్మైక్య జ్ఞానజనకం సూత్రాణిచ యమరచయ ద్భగవాన్బాదరాయణః. తదర్థ మబుద్ధ్వా సర్వే విప్రతిపద్యేర న్నిత్యాశంకాం కురిత హృదయాతంకా శ్శంకరాచార్యప్రభృతయ స్స్వస్వశేముష్యనుసారేణ భాష్యాణ్యరచయన్॥ తేషామపి భిన్నాభిప్రాయకత్వేన ప్రతిపిత్సూనాం విప్ర

తిపత్తి రుత్పద్యేతే త్యాకలయ్య విమతనిరసనపూర్వకం తత్త్వ ప్రతిపాదనాయ సూత్రనిచయం రచయాంచ కార భగవాన్ శ్రీకల్యాణానందభారతీస్వామీ తస్య స్పష్టార్థత్వే ప్యత్యంతసు గమతయార్థా వబోధనాయ సంక్షేపతో వివరణం విరచయిషుః ప్రథమసూత్ర మనుబంధ చతుష్టయ ప్రతిపాదకం తావద్వ్యాచ ష్మోమి. అథేతి.

— సూత్రమ్ ॥ ౧ ॥ అథాతః పూర్ణజిజ్ఞాసా —

వృ॥ అత్రాథశబ్ద ఆనంతర్యార్థకః. సకృత్యర్థకః. పూర్ణ జిజ్ఞాసాయాః కృత్యనధీనత్వాత్ వేదాధ్యయన స్యోభయకారణ త్వే నానంతర్యప్రతియోగిత్వాభావా దతో యదనంతరం పూర్ణజిజ్ఞాసా తద్వక్తవ్యం. ఉచ్యతే॥ నిత్యానిత్యవస్తు వివేకః, ఇహాముత్రార్థ ఫలభోగవిరాగః, శమాదిషట్కసంపత్, ముముక్షుత్వంచ ॥ అత్ర నిత్యానిత్యవస్తు వివేకశ్చనిత్యం పూర్ణ మనిత్యం. కార్యజాత మితిభేదజ్ఞానం, ఇహాముత్రార్థ ఫలభోగవిరాగశ్చబ్రహ్మాది స్తంబపర్యంతే నిత్యే భోగ్యవస్తు ని వైరాగ్యం. శమాదిషట్కంచ శమో, దమ, ఉపరతి, స్తితిక్షా, శ్రద్ధా, సమాధానమితి. తత్ర బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారా న్మనస ఉపరమ శ్శమః, బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారోపరమో దమః, నిత్య కర్మ సన్యాస ఉపరతిః, శీతో ష్ణాది ద్వంద్వ సహనం తితిక్షా, గురు వేదాంతవాక్యేషు ప్రామాణ్య బుద్ధి శ్శ్రద్ధా, నిద్రాదిత్యాగేన మనస స్సమా

ధానం సమాధానం, ముముక్షుత్వం చేతి సత్సు పూర్ణజిజ్ఞాసా కర్తుం శక్యత ఇత్యథశబ్దేన నిరుక్త సాధనచతుష్టయ సంపత్త్యానంతర్య ముపదిశ్యతే; అతశ్శబ్దో హేత్వర్థకః, యస్మాద్వేదఏవ, తద్యథేహేత్యాదిశ్రుత్యా, అగ్నిహోత్రాదీనా మనిత్య ఫలత్వం తథా “ పూర్ణమద ” ఇత్యాదిశ్రుత్యా పూర్ణ విజ్ఞాన ఫూర్ణత్వం దర్శయతి, తస్మాద్యథోక్త సాధన చతుష్టయ సంపత్త్యనంతరం పూర్ణజిజ్ఞాసా కర్తవ్యేతి, పూర్ణజిజ్ఞాసేత్యత్ర పూర్ణస్యజిజ్ఞాసేతివ్యుత్పత్త్యాపూర్ణస్యకర్మత్వం, అత్రకర్మణి షష్ఠీ. న శేషే, యద్యపి శేషషష్ఠీపరిగ్రహేపి పూర్ణస్య కర్మ త్వమాయాతి, తథాపి సాక్షాత్కర్మత్వ ముత్సృజ్య పరోక్షంకర్మత్వం కల్పయతో వ్యర్థః ప్రయాసస్స్యాత్, తథాచ నిరుక్త సాధనచతుష్టయసంపత్త్యనంతరం అతో హేతోః పూర్ణజిజ్ఞాసా కర్తవ్యేతి కర్తవ్యపదాధ్యాహారేణ సూత్రంయోజనీయం ॥ విషయత్వంచకర్మతా రూప మేవేతి నదోషః ॥

నను కింతత్పూర్ణం యస్యజిజ్ఞాసాకర్మత్వ ముచ్యత ఇత్యతఆహ ॥

—సూ ॥ ౨ ॥ యచ్చక్రాణామధిష్ఠానం—

వృ ॥ చక్రాణా మధిష్ఠానం చక్రకల్పనాధిష్ఠానం య త్త త్పూర్ణ మిత్యనుషజ్యతే,చక్రాణి భూపురాదిభేదేన ద్విధా, తత్ర భూపురాణి త్రిభుజ,వృత్త, దీర్ఘ,వృత్తాని, మేరుప్రస్తారా

ణి గోళాదీని. తత్ర భూపురచక్రాణా మధిష్ఠానం తల మితి సామాన్యతో గణిత శాస్త్రే నిరూపిత మపి మేరుప్రస్తార చక్రాధిష్ఠానం ననిరూపితం.అత్ర ప్రదర్శి త పూర్ణస్యతు భూపురాధిభేద భిన్న సకలచక్రాధిష్ఠానత్వ సూచనాయ య చ్చక్రాణా మిత్యత్ర బహువచన ముపాత్తం,॥ తథాచ సక ల చక్రాధిష్ఠానత్వం పూర్ణస్య తటస్థలక్షణ మితి భావః ॥

సకల చక్రాధిష్ఠానత్వస్య పూర్ణలక్షణత్వే విశేష ణజ్ఞాన విధయా చక్రజ్ఞానస్యావశ్యకత్వేన చక్రం తావల్ల క్షయతి.

—సూ ॥ 3 ॥ భావవ్యంజకం రేఖారూపం—

వృ ॥ భావవ్యంజకం రేఖారూపంచ య త్తచ్చక్రమిత్యర్థః. భావస్య వ్యంజకం రేఖాఏవ రూపం యస్యేతి వ్యుత్పత్తి భ్యాం భావవ్యంజకత్వేసతి రేఖారూపత్వం చక్రలక్షణ మితి ఫలితం, నిరర్థక రేఖాయాం చేష్టాదా చాతివ్యాప్తి వా రణాయ విశేషణ విశేష్యయో రుభయో రుపాదానం, అ స్యైవ యంత్ర మితినామ ॥

నను భావవ్యంజకత్వస్య చక్రలక్షణఘటకత్వే పూర్ణభా వవ్యంజకం కి మి త్యాశంకాయా మాహ ॥

—సూ ॥ ౪ ॥ తద్ధివృత్తరూపం—

వృ ॥ తత్ పూర్ణవ్యంజకం చక్రం వృత్తరూపం, వృత్తమేవేత్య ర్థః. హిః ప్రసిద్ధౌ, లోకే అర్చనాదౌ యంత్రాణాం భ

గవత్స్వరూప వ్యంజకత్వా త్తత్ప్రసిద్ధి ద్యోతనాయ హీంతి॥ నను పూర్ణస్య వృత్తరూపత్వే కేషాంచిత్పూర్వ పక్షిణామవకాశః,యథా ద్వితీయ సూత్రే సకల చక్రాధిష్ఠానం పూర్ణ మిత్యుక్తం, తస్య నిరవయవ మిత్యాది శ్రుత్యానిరవయవత్వసిద్ధా వృత్తస్య సకల చక్రాంతర్గతత్వా త్సావయవత్వాచ్చతద్బోధకత్వం దుర్ఘట మితి చేత్ ఉచ్యతే, గణిత శాస్త్రే మేరు ప్రస్తార చక్రాణా మధిష్ఠాన స్యానిరూపితత్వేపి భూపురచక్రాణా మధిష్ఠానం నిరూపితమేవ, తస్మా త్తాదృశ భూ పుర చక్రాధిష్ఠానస్య క్వచి త్ప్రసిద్ధత్వేన తాదృశోపరి భాగ స్యాల్పస్య రూపత్వాత్ జిజ్ఞాసూనా మత్యంతోపకారాయ స్థూలారుంధతీ న్యాయేన పూర్ణస్యాపి వృత్తరూపత్వ కల్పనె బాధకాభావః, ఉపరిభాగస్య తల మితి సంజ్ఞా, యద్యుపరిభాగ స్యాల్ప మధికం వా రూప మప్రసిద్ధ మితి బ్రూయా త్తం ప్రతిబ్రూయాత్, నిరావరణ ప్రదేశ మధిరుహ్య సర్వత్ర చక్షుషి ప్రసారితే ద్యావాపృథివ్యో స్సంధిరూపా వలయాకారా కాచన మానసిక రేఖానుభూయతే, తాదృశ భూమ్యాకాశరూప పరిధిపరివేష్టితస్యోపరిభాగస్య వృత్తాకారత్వా ద్వృత్తరూపత్వ మర్థసిద్ధ మితి వపృశ గుక్తం, ఏత ’దే వాల్పోపరి భాగత్వేన విజానీయాదితి ॥

నను తద్ధి వృత్తరూప మితి సూత్రేణ పూర్ణస్య వృత్తరూపత్వే వృత్తస్య పరిధినామక రేఖాపరివృత దేశరూపత్వేన

తజ్జ్ఞానాపేక్షాయాం విశేషణీభూత రేఖాజ్ఞాన స్యావశ్యకత్వేన తదభావేకథం వృత్తజ్ఞానమిత్యాశంకాయా మాహ॥

—సూ॥౫. రేఖాకోణసామ్యావస్థా—

వృ॥ రేఖాణాం కోణానాంచ యా సామ్యావస్థాసైవ రేఖేత్యర్థః రేఖాకోణ సామ్యావస్థా రూప రేఖాజ్ఞానె జాతె తత్పరివృత వృత్తజ్ఞానస్యాపి సంభవాత్తాదృశ వృత్తమేవ పూర్ణమితి భావః యద్యపి వృత్తమేక వక్ర రేఖాపరివృత మివదృశ్యతె తథాపి తాదృశ వక్రరేఖా మనంత ఋజురేఖా సమష్టిరూపా మసంఖ్యేయ కోణయుతాంచ గణిత శాస్త్ర విదోవదంతి తథాచ వృత్తస్యానంతరేఖా కోణ పరివృతత్వేపి తెషాం సామ్యావస్థాపన్నత్వా ద్వ్యక్తతా నాస్తీతి భావః।

నన్వేతావతా పూర్ణస్వరూపం తల్లక్షణం చాభిధాయ జిజ్ఞాసూనా మత్యంతోపకారాయ స్థూలారుంధతీ న్యాయేన వృత్తరూపత్వం పరికల్పితం. ఇతరచక్రాణాం చోత్పత్త్యాదికం కథ మిత్యాశంకాయా మాహ॥

—సూ॥ ౬ వృత్తాత్పరవ్యవహార వ్యంజకంసమత్రిభుజం

వృ॥ వృత్తా త్పూర్వోక్తా త్పరవ్యవహారవ్యంజకం సమస్త వ్యవహారోపయోగ సాధ నాభివ్యంజకం సమత్రిభుజం సమాః

త్రయః భుజాః రేఖారూపాః యస్యతత్సమత్రిభుజం తదాఖ్యం చక్ర ముత్పన్న మిత్యర్థః. ఉత్పన్న శబ్దాధ్యాహారేణ సూత్రం యోజనీయం. అత్ర సాధనాని కోణభుజారేఖాబిందవః సమత్రిభుజ మేవత్రికోణశబ్దేన శాస్త్రే వ్యవహ్రియతే॥ తత స్తూత్పత్తిక్రమ ఉత్తర సూత్రా త్స్ఫుటీభవిష్యతి॥

నను వృత్తా త్త్రిభుజ ముత్పన్న మిత్యనేన వృత్తస్య త్రిభుజోపాదానత్వ మభిహితంతచ్చ కింపరమాణూనామి వారంభకత్వ రూప ముత ప్రకృతే రివ పరిణామిత్వరూప మాహోస్వి ద్బ్రహ్మణఇవ వివర్త్తత్వ మిత్యాశంకాయా మాహ.

—సూ॥ ౭ అధ్యాసాత్—

వృ॥ తథా చాణుత్వాభావే నారంభకత్వస్య కూటస్థత్వేన పరిణామిత్వస్య చాసంభవః పరంత్వధ్యాసా ద్బ్రహ్మణ ఇవవివర్త్తత్వం సంభవతీతిభావః. న న్వధ్యాస సామగ్య్రభావాత్కథమధ్యాసః. తథాహిలోకే శుక్తా విదం రజత మిత్యత్ర రజతానుభవజన్య సంస్కారాత్మక ప్రమాతృ దోషస్య నీలపృష్ఠ త్రికోణత్వాదినా విశేషాజ్ఞానాత్మక ప్రమాణదోషస్యసౌ గనిగ్యాదిరూప విషయదోషస్యచ సత్వా త్సామగ్రీసత్వా ద్భ్రమ ఉపపద్యతే ప్రకృతే శుద్ధే వృత్తే త్రికోణాధ్యాససామగ్య్రభావా త్పరస్పరవిరుద్ధ ధర్మాశ్రయత్వా

చ్చాధ్యాసాభావ ఇతిచేన్న. అత్రాప్యధ్యాస స్యానుభూయ మానత్వేన నపూర్వపక్షావకాశః.యథా వక్రాకారాకారిత దిఙ్మండలైకదేశస్య తారాద్వయ మధ్యవర్తినో వక్రత్వస్యావశ్యకత్వేపి ఋజుత్వ మనుభూయతే తద్వదితిభావః॥

న న్వధ్యాసా దిత్యుక్తం కోయమధ్యాసోనామేత్యత ఆహ॥

—సూ॥ ౮ పరత్రపరావభాసః—

వృ॥ పరత్ర వృత్తే పరస్య త్రికోణాదేః అవభాసః ఆరోపః అధ్యాస ఇత్యర్థః. అధ్యాసో హి ద్వివిధః. కార్యాధ్యాసః కారణాధ్యాస శ్చేతి. తత్ర కార్యాధ్యాసస్య మిథ్యాత్వే సతి సాక్షాజ్జ్ఞాననివర్త్యత్వం లక్షణం. అత్ర విశేషణానివేశే ఇచ్ఛాభావే విశేష్యానివేశే మృదాదావసాక్షాత్త్వానివేశే బంధే చాతివ్యాప్తి రతో విశేషణవిశేష్యాణాం త్రయాణా ముపాదానం. కారణాధ్యాసస్య తు దోషాదిత్రయ జన్యత్వం లక్షణం. అత్రాయ మనుగమః. వస్తువిశిష్టత్వ మధ్యాస సామాన్యలక్షణం వైశిష్ట్యం స్వాధికరణతా విశిష్ట స్వాభావాధికరణతా వత్త్వావభాస్యత్వ సంబంధేన. అధికరణతా వైశిష్ట్యంచ స్వావచ్ఛేదక దేశావచ్ఛిన్నత్వ స్వావచ్ఛేదక కాలావచ్ఛిన్నత్వోభయసంబంధేనేతి

త్రిభుజానంతరసృష్టిమాహ

సూ॥ ౯॥ (౩చక్రం)

{ త్రిభుజాత్పంచతన్మాత్రాణితన్మాత్రేభ్యః
పంచమహాత్రికోణాని తేభ్యోఖిలచక్రాణి }

వృ॥ త్రిభుజా త్తన్మాత్మకా చ్చక్రాత్ పంచతన్మాత్రాణిపం చ సమత్రిభుజాని తేభ్యః. పంచమహాత్రికోణాని తేభ్యో ఖిలచక్రా ణ్యాజాయంతె త్యర్థః.

నను త్రిభుజాత్కథ మఖిల చక్రాణా ముత్పత్తి రిత్యాశంకాయా మాహ ॥

—సూ ॥౧౦॥ ఉద్రేకాత్—

వృ ॥ పరిణామాదిత్యర్థః. పరిణామా త్సకలచక్రాణా ముత్పత్తి దర్శనా దితిభావః॥ పరిణామిత్వం చోపాదానత్వాభిమత వస్తు సత్తాసమ సత్తాకత్వేసతి తదవస్థా విశేషరూపత్వం. తత్ర వివర్త వారణాయ సత్యంతం, ఘటస్య తంతుపరిణామిత్వ వారణాయ విశేష్యం, గణితశాస్త్రే ఉద్రేకపదస్య భ్రమణ పరత్వాభ్యుపగమా దితి ॥

నను త్రిభుజోద్రేకా దఖిల చక్రాణా ముత్పత్తా వప్రసిద్ధాంత ఇత్యాశంక్యాహ ॥

—సూ ॥ ౧౧ ॥ సమన్వయాత్—

వృ ॥ సమస్త గణితశాస్త్ర సమన్వయె క్రియమాణె త్రిభుజోద్రేకా దఖిల చక్రోత్పత్తి దర్శనా దిత్యర్థః ॥

న నూద్దేశకస్య సకల చక్రోత్పాదకత్వే సంకోచ వికా
సా కథమిత్యాశంకాయా మాహ ॥

సూ॥౧౨॥ తేనోపచయాపచయౌ చక్రాణాం ॥

వృ॥ తేన-ఉద్దేశకేన, చక్రాణాం. త్రికోణాది భేదభిన్నానాం ఉపచయాపచయౌ భవత ఇతి శేషః॥ ఉద్దేశకశ్చ వికాస సంకోచ భేదాద్ద్వివిధః, వికాసా దుత్పత్తి స్సంకోచా త్క్షయ ఇతి వివేకః॥

న న్వితర చక్రాణా మివ పూర్ణస్య రూపస్య వృత్తస్యా పి వికాససంకోచౌ కిం నస్యాతా మిత్యత ఆహ ॥

సూ॥ ౧౩॥ న తు నిష్కోణస్య నిష్కోణస్య ॥

వృ॥ నిష్కోణస్య- కోణరహితస్య, వికాససంకోచౌ-వృద్ధిక్షయౌ, నస్త ఇతి శేషః॥ తథాచ య త్కోణరహితం న త స్యోద్దేశక ఇతి వ్యాప్త్యా వృత్తస్యానోద్దేశక ఇత్యలం పల్లవి తేన-ద్విరుక్తి రాహ్నిక పరి సమాప్త్యై॥

ఇతి శ్రీపూర్ణ మీమాంసాదర్శనే॥

ప్రథమాహ్నిక వృత్తిః

॥ సమాప్తా ॥

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీపూర్ణ మీమాంసాదర్శనే సవృత్తికే

ద్వితీ యాహ్నిక ప్రారంభః.

వృ॥ ప్రథమ పాదే యచ్చక్రాణా మధిష్ఠాన మి త్యనేన సకల చక్రాధిష్ఠానం పూర్ణ మిత్యుక్తం,తస్య వ్యాపకత్వాదిధ ర్మాశ్చ ప్రతిపాదితా భవంతి, ఏవం స్థితే బింద్వాదీనాం సకలచక్ర కారణత్వం వదతాం కేషాంచి న్మతాన్యుపన్యా స్య నిరసితుం ద్వితీయాహ్నిక మారభ్యతే॥తత్ర తావ ద్బిందుకారణ వాద ముపన్యస్య నిరస్యతి॥

సూ॥ ౧ ॥ బిందు రితి చేనాఽయోగ్యత్వాత్ ॥

సకల చక్రాత్మక ప్రపంచ స్యోత్పాదనవినాశయో ర నుభవ సిద్ధత్వేన తాదృశ ప్రపంచం ప్రతి కారణే కల్పనీయే బిందోరేవ కారణత్వం కిం నస్యా దేక శేషస్య కర్తు మశక్య త్వా ది త్యాశంక తే॥బిందురితి॥త న్నిరస్యతి,నేతి॥అయోగ్యత్వా దితి॥సకల చక్ర కారణ త్వానర్హత్వా దిత్యర్థః. తథాహి,. బిందుకారణ వాదినో బిందోః రేఖాస్తాభ్య స్త్రిభుజం తత శ్చ తుర్భుజ మితి రీత్యో త్పత్తి మురరీచక్రుః॥తన్న సంగచ్ఛతే, బిం దో ర్నిష్పరిమాణత్వేన రేఖాదీనాం సపరిమాణత్వా త్సపరి మాణహేతుత్వస్య నిష్పరిమాణే సత్త్వా త్త దుపేక్షితం,య ద్యనాయత్యా నిష్పరిమాణస్య సపరిమాణహేతుత్వ మితి బ్రూయా త్తర్హి కార్య కారణ [illegible] త్వ [illegible]

భ్య స్సర్వై ర్భూత్పద్యేర న్నిత్యాది దూషణేన దూషితో యం బిందుకారణవాద ఇతి ॥

నను బిందో ర్నిష్పరిమాణత్వమతే సకలచక్ర కారణత్వా సంభవేపి నైయాయికాదిభిరివ పరిమాణ మంగీకృత్యకుత స్సకల చక్రకారణత్వం నోక్త మిత్యాశంకాయా మాహ ॥

సూ ॥ ౨ ॥ అణుత్వాచ్చ ॥

వృ ॥ ఇతశ్చ న బిందోః కారణత్వం సంభవతి,కుతః, అణుత్వాచ్చ, చశబ్దః పూర్వపక్షం వ్యావర్తయతి,అణుత్వాత్,బిందోరణుత్వా దణుపరిమాణవిశిష్టత్వా త్కారణత్వం నసంభవతీతి॥నచబిందో రణుత్వేపిబింద్వంతరసంయుక్తం సత్కారణం కింనస్యాదితి వాచ్యం.లోకే ప్రదేశవతా ద్రవ్యేణ ప్రదేశవతోద్రవ్యస్యసంయోగోనుభూయతేనతునిష్ప్రదేశస్య.తథాచ బిందో ర్నిష్పరిమాణత్వేనపరస్పర సంయోగాభావాత్కారణత్వం న సంభవతీతి భావః నచకార్య స్యానుభూయమానత్వేన ప్రాదేశకత్వమపికుతో నకల్ప్యత ఇతివాచ్యం,తథాసతి యత్ప్రాదేశకంతదనిత్యమితిన్యాయేనానిత్యత్వ సిద్ధాంతస్యాపి కారణాంతర జిజ్ఞాసాయా మనవస్థా తదవస్థైవ॥ కించ సంయోగం ప్రతి కర్మణః కారణత్వేన తత్కారణీభూతం కర్మకల్పనీయం,తత్రాపి కారణ జిజ్ఞాసాయా మదృష్ట మితి చేత్తర్హ్యదృష్ట మాత్మనిష్ఠం సత్కారణ మాహోస్విద్బిందునిష్ఠం? నాద్యః, వ్యధికరణయోః కార్యకారణ భావాసం

భవాత్,నద్వితీయః,అదృష్టస్య బిందునిష్ఠత్వాభావా త్త స్మా ద్దనుపపన్నోయ మారంభవాదః॥అధికంతు బాదరాయణదర్శనా దవగంతవ్యం,గ్రంథ విస్తర భయాన్నే హ ప్రపంచితం॥

నను మాస్త్వారంభకత్వం బిందోర్వివర్తత్వం కిం నస్యా దిత్యాశంకాయా మాహ

సూ॥ 3 ॥ అధికరణత్వాయోగాచ్చ॥

వృ॥ అత్రాపి చశబ్దః పూర్వపక్షవ్యావృత్త్యర్థః. అధికరణత్వాయోగా దితి అధికరణత్వాసంభవా దిత్యర్థః. లోకే శుక్తావిదంరజత మిత్యత్ర శుక్తౌ రజత భ్రాంతి రయం సర్ప ఇత్యాదౌ రజ్జౌ సర్పభ్రాంతిశ్చ సాధిష్ఠానత్వే నోపపద్యతే. నిరధిష్ఠానభ్రాంతే రననుభూతత్వా ద్వివర్తత్వంన సంభవతీతి ఏతేన శూన్యవాదోపి నిరాకృత ఏవ॥

నను మాస్తు బిందో రణుత్వేన కారణత్వం త్రికోణస్య తథాత్వం కింనస్యా ద్బాధకాభావా దిత్యాశం క్యాహ॥

సూ॥ ४ ॥ త్రికోణమితిచేన్నాసంభవాత్

వృ॥ త్రికోణస్య సపరిమాణత్వా త్కారణత్వం సంభవతీతి తన్నిషేధతి. నేతి. అసంభవాదితి. ఋజు రేఖాత్రయ విశిష్ట భూపుర చక్రరూప త్రికోణ స్యైవాసంభవా దిత్యర్థః.

నను త్రికోణస్య సర్వజనీనత్వా త్కుత స్తస్యాస త్త్వ మి త్యాశంకాయా మాహ.

సూ॥ ౫ ॥ శశవిషాణవదృజురేఖా ॥

వృ॥ లోకే శశస్య విషాణస్యచ ప్రత్యేకం ప్రసిద్ధత్వేపి శశవిషాణరూపవిశిష్టస్య యథాఽసత్త్వం తథా ఋజుత్వస్య రేఖాయాశ్చ ప్రత్యేకం ప్రసిద్ధత్వేపి ఋజుత్వ విశిష్ట రేఖాయాశ్చాప్రసిద్ధత్వా త్తద్ఘటిత త్రికోణస్యాపి గగనకుసుమాయమానత్వే నాసతః కారణత్వం కల్ప్యతే కిముత్తరం దాతవ్యమితి సుధియో విభావయంతు

నను ఋజురేఖాయా శ్చాప్రసిద్ధా వప్రసిద్ధాంత ఇత్యాహ

సూ॥ ౬ ॥ ప్రమాణాత్

వృ॥ ప్రమాణాదేవ ఋజురేఖాయా శ్చాప్రసిద్ధి రితి భావః. కిం తత్ప్రమాణ మిత్యాశంకాయా మాహ.

సూ॥ ౭ ॥ శాస్త్రాదయ శ్శాస్త్రాదయః

వృ॥ శాస్త్రాదికమేవ ఋజురేఖాయా శ్చాభావే ప్రమాణ మిత్యర్థః॥ తథాచ ఋజురేఖాయా శ్చాసత్త్వే తద్ఘటిత త్రికోణస్యాప్యప్రసిద్ధి రితి భావః.నచ త్రికోణాద్యభావె వృత్తా త్సర్వవ్యవహార వ్యంజకం సమత్రిభుజ మితి సూత్ర స్యాప్రామాణ్యం ప్రసజ్యేత ఇతి వాచ్యం.తస్య పారమార్థికత్వాభావెపి వ్యావహారిక సత్యత్వాంగీకారేణ నాప్రామాణ్యమితి సూచనార్థమె తదుక్తమితి. ఆదిపదేనయుక్త్యనుభవయోః పరిగ్రహః. పునరుక్తి ప్రయోజనంతు పూర్వవదేవేతి.

ఇతిశ్రీపూర్ణ మీమాంసా దర్శనే ద్వితీయాహ్నిక వృత్తి స్సమాప్తా॥

శ్రీపూర్ణ మీమాంసా దర్శనే సవృత్తికే
తృతీయాహ్నిక ప్రారంభః ॥

ఏతావతా గ్రంథ సందర్భేణ చక్రాణా ముత్పత్తిరేవ సమన్వయ విరోధ పరిహారాభ్యాం ప్రపంచితా. తేషాం బ్రహ్మ విద్యోపయోగిత్వ సూచనాయై తృతీయాహ్నిక మారభమాణః పూర్ణస్వరూపం తావల్లక్షయతి ॥

సూ॥ ౧ ॥ {నిరవయవం నిర్గుణం నిష్క్రియం చిన్మాత్రం పూర్ణమ్}

వృ॥ నిర్గతాః అవయవాః అంశాః యస్య త న్నిరవయవం, నిరంశ మిత్యర్థః, నిర్గుణం రాగాది దోషరహితం, అతఏవ నిష్క్రియం క్రియారహితం, గగనాది వ్యావృత్త్యర్థం, చిన్మాత్రమితి, జ్ఞానస్వరూపమిత్యర్థః అనేన నిత్యజ్ఞానస్వరూపత్వం పూర్ణస్య స్వరూపలక్షణం సూచితమితి భావః, నను యచ్చక్రాణామధిష్ఠానమిత్యనేన సకలచక్రాధిష్ఠానత్వరూపలక్షణమభిధాయ పునర్నిరవయవమిత్యాదినా కథనం విరుధ్యత ఇతి చేన్న, చక్రశబ్దేన భూతసముదాయస్య కార్యజాతస్య వా గ్రహీతుం శక్యత్వేన వ్యుత్పిత్సూనా మవబోధనాయ ప్రథమతః కల్పభేద భిన్న సకల చక్రాధిష్ఠానత్వ రూప తటస్థలక్షణ మభిధాయ తస్య స్వరూపలక్షణత్వ భ్రమ నివారణాయ పృథ క్నిరవయవ మిత్యాదినా స్వరూప లక్షణ ముక్తం,

నను సకల చక్రాదివ్యాపకస్య పూర్ణస్య వృత్తరూపత్వ క ల్పనం విరుధ్యత ఇతి చేన్న. యథా భూమ్యాకాశ సంధేఃప్ర సిద్ధత్వేపి తాదృశసంధిం కల్పయిత్వా తావద్వ్యాప్తమితి వ్యుత్పిత్సూనా ముపకారాయ నిరూప్యతే తద్వత్ప్రథమత ఏవ సకల చక్రాతీతం పూర్ణ మిత్యుక్తే తస్యానముభూయ మానత్వేన వ్యుత్పిత్సూనాం తత్రాప్రామాణ్యం ప్రసజ్యేతే తి తత్పరిహారాయ సుగమతయా బాలబోధాయచ భూ మ్యాకాశ సంధిసాదృశ్యేన వృత్తరూపత్వం పరికల్పితం. తథా చాల్పతర తలస్వరూపస్య వృత్తాత్మక పరిధే రే వా ప్రసిద్ధత్వే సుతరాం పూర్ణస్య పరిధి రితి సూచనాయై నిరవయవ మిత్యాదినా ప్రపంచితం.

నను యథా లోకె వృక్షస్య వృక్షాంతరా త్సజాతీయ భేద శ్శిలాదితో విజాతీయ భేదః ప్రత్రపుష్ప ఫలాదినా స్వగ భేదశ్చ సిద్ధ స్తథా పూర్ణేపి కిం నస్యా దిత్యాశం క్యాహ.

సూ॥ ౨ ॥ ఏక మేవాద్వితీయం.

వృ॥ లోకే యథా వృక్షే సజాతీయ వృక్షాంతర భేదః విజాతీయ శిలాదిభేదః స్వగత పత్రపుష్పఫలాది భేదశ్చ విద్యతె తద్వ పూర్ణేపి ప్రాప్తస్య భేదత్రయస్య యథాక్రమం నివారకం ఏకం, ఏవ, అద్వితీయమితి పదత్రయం. తథాచ పదత్రయేణ యథాక్రమం భేదత్రయం నివార్యత ఇది భావః ఇత్థంచస జాతీయాది భేదత్రయ రహితం నిత్యశుద్ధ బుద్ధ ముక్త స్వభా

వం. పూర్ణం విజ్ఞాన న్ముక్తో భవతీతి తాత్పర్యం. అత్ర సాధనాని శ్రవణాదీని శ్రవణంనామ.. గురు ముఖా ద్వేదాంత వాక్య శ్రవణం. తదర్థస్య యుక్తిభి రనుచింతనం మననం. తైల ధారావ దవిచ్ఛిన్న ధ్యాన పరంపరా రూపం నిది ధ్యాసనం

ఏతావతా పూర్ణస్వరూపం తజ్జ్ఞానసాధనంచ ప్రతిపాద్యావరణవిక్షేప శక్త్యో స్స్వరూపం దిదర్శయిషు రాదావావరణ శక్తిం నిరూపయతి ॥

సూ॥ 3 ॥ పరిధిరావరణం (౧చక్రం)

వృ ॥ పరిధిః మండలరేఖా. ఆవరణం ఆవరణశక్తిః. తథాచ పరిధి సదృశావరణ శక్తి రిత్యర్థః.యథా భూమ్యాకాశ సంధి రూప పరిధి రనంతర వస్తుస్వరూప మాచ్ఛాద్య తజ్జ్ఞానం ప్రతిబధ్నాతి తద్వ దావరణ శక్తిరపి పూర్ణజ్ఞానం ప్రతిబధ్నాతీత్యాశయే నోక్తంపరిధి రావరణమితి విద్యమాన వస్త్వనవభాసన సమర్థత్వ మావరణ శక్తిలక్షణ మితిభావః

విక్షేపశక్తి స్వరూప మాహ

సూ॥ ౪ ॥ త్రిభుజంవిక్షేపః (౨ చక్రం)

వృ॥ త్రిభుజ సదృశవిక్షేప శక్తి రిత్యర్థః. అవిద్యమాన వస్త్వవభాసన సమర్థత్వం విక్షేపశక్తి లక్షణం(త్రిభుజా దేవేతర చక్రాణా ముత్పత్తి దర్శనా ద్విక్షేప శక్తిరూపత్వం త్రిభుజ స్యేతి భావః

అథ సూక్ష్మ భూత నిరూపణ మాహ

సూ ॥ ౫ ॥ పంచతన్మాత్రాణీంద్రియాణి (౪ చక్రం)

వృ॥ పంచ తన్మాత్రాణి పంచ సమ త్రిభుజాని ఇంద్రియాణి జ్ఞానేంద్రియాణి కర్మేంద్రియాణి ప్రాణ పంచకంచ సూచయంతి. ప్రాణపంచకమపి సూక్ష్మభూత కార్యత్వేనేంద్రియశబ్దేన గృహ్యత ఇతి భావః తన్మాత్రాణ్యేవ పంచ సూక్ష్మ భూతాని సూచయంతి॥

॥ అథ పంచీకృత భూత స్వరూప మాహ॥

సూ॥ ౬॥ మహాత్రికోణాని భూతాని (౪ చక్రం)

వృ॥ పంచతన్మాత్రోత్పన్నాని పంచమహాత్రికోణాన్యేవ పంచమహాభూతాని సూచయంతి॥

వ్యష్టిస్వరూపమభిధాయ సమష్టి స్వరూపమాహ॥

సూ॥ ౭॥ సర్వచక్రసమష్టిరూపో విరాట్ (౫ చక్రం)

వృ॥ సర్వాణి యాని చక్రాణి వృత్త త్రిభుజాది భేదభిన్నాని. తేషాం సమష్టిరూపం బిందు షట్కోణ వృత్తాత్మక మిత్యర్థః. నను శ్రీచక్రాదీనాం సమష్టిరూపాణాం విద్యమానత్వే న కుతస్తస్యైవ సమష్టిరూపత్వ మితి చేన్న, తేషా మత్రైవాంతర్భావా త్తస్యైవ సమష్టిరూపత్వ మితిభావః॥

సూ॥ ౮॥ బ్రహ్మచక్రమితి కేచిత్

వృ॥ సర్వ చక్ర సమష్టిరూపం బ్రహ్మచక్ర మితి కేచిత్. శ్వేతాశ్వతర శాఖినో వదంతీత్యర్థః॥

॥ అథ జీవస్వరూప మాహ ॥

సూ ॥౯॥ బిందునవక వృత్తం జైవం చక్రం

వృ ॥ నవ బిందు సహితం వృత్తరూపం చక్రం జీవస్వరూప మిత్యర్థః॥ తత్ర బిందు నవకం దృశ్యతే, తస్మా ద్బిందునవక మితి వ్యవహ్రియతే, అత్రత్రికోణవృత్తే విక్షేపావరణశక్తీ సూచయతః,నవ బిందవః దేహస్థ నవరంధ్రాణి సూచయంతి॥

జీవస్వరూప నిరూపణానంతరం హిరణ్యగర్భ స్వరూప మాహ ॥

సూ ॥౧౦॥ వృత్తత్రికోణంహిరణ్యగర్భః(౬చక్రం)

వృ ॥ త్రిభుజ సహిత వృత్తమేవ హిరణ్య గర్భ స్వరూపం భవతి, హిరణ్యగర్భస్య విక్షేపావరణ రూప శక్తిద్వయ యుక్తత్వేన వృత్త త్రిభుజయో రావరణ విక్షేప శక్తిరూపత్వా ద్వృత్త త్రికోణాత్మకత్వంహిరణ్యగర్భస్యేతి భావః

అథ హిరణ్యగర్భ స్వరూపం నిరూ ప్యేశ్వర స్వరూపం నిరూపయతి ॥

సూ॥ ౧౧॥ వృత్తమీశ్వరశ్చక్రః (౧చక్రం)

వృ ॥ పరిధి పరివృత తలస్వరూపం వృత్తం,పరిధిర్మా యావరణ శక్తిః, తలం చైతన్యం,తథాచ" మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యాన్మాయినంతు మహేశ్వరం,, మితి శ్రుత్యాయథా చావ

రణ శక్తిరూప మాయాపరివృతత్వ మీశ్వరస్య తద్వ్యత్పరిధి రూపావరణశక్తి యుక్తత్వేన వృత్త స్యేశ్వర స్వరూపత్వ మితిభావః॥ ద్విరుక్తి రాహ్నిక పరిసమాప్త్యా॥

ఇతిశ్రీపూర్ణ మీమాంసా దర్శనే తృతీ
యాహ్నిక వృత్తిస్సమాప్తా
శ్రీపూర్ణమీమాంసా దర్శనే సవృత్తికె
చతుర్థాహ్నికమ్

ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయాహ్నికేషు పూర్ణస్వరూపాదికం సర్వం ప్రపంచితం. ఇదానీం గ్రంథప్రయోజనం పూర్ణజ్ఞానస్య ఫలంచ నిరూపయితుం చతుర్థాహ్నిక మారభ్యతే.

సూ॥ ౧॥ ఏతద్వై మహోపనిషత్

వృ॥ ఏతత్ ఆహ్నికచతుష్టయాత్మకం పూర్ణమీమాంసాదర్శనం మహోపనిష త్స్వరూప మిత్యర్థః మహత్త్వం చాస్యాద్వితీయవస్తు ప్రతిపాదకత్వేన, వై శబ్దోత్యంతాతిశయ ద్యోతనాయ.

న న్వపాస్యాద్వితీయాపరోక్ష బ్రహ్మప్రతిపాదకా నేకశాఖా భేదభి న్నోపనిష దపేక్షయా కథం మహత్త్వ మిత్యాశంకాయా మాహ.

సూ॥ ౨॥ తదర్థదర్శనాత్

వృ॥ తాసా ముపనిషదాం యోర్థః తత్ప్రతిపాదకత్వా దిత్యర్థః.

న న్వస్యాప్యుపనిష దర్థప్రతిపాదకత్వే తాను సతీషు. కిమర్థ మపూర్వోయం క్రియత ఇత్యాశంక్యనిషేధతి॥

సూ ॥ 3॥ కింత్రహ్యసందిగ్ధం

వృ॥ తర్హి అస్య గ్రంథస్య సకలోపనిష దర్థప్రతిపాదకత్వే కిం కింప్రయోజన మితి చే దసందిగ్ధం ఉపనిషదాం సందిగ్ధార్థత్వే ప్యస్యాసందిగ్ధత్వా దాదరణీయ మితి భావః

హేత్వంతరమాహ

సూ॥ ర॥ సామీప్యాత్

వృ॥ సామీప్యాత్ అవ్యవహిత కారణత్వా దిత్యర్థః పద బీజసంఖ్యానాం పరంపరయా హేతుత్వేపి రేఖాయా స్సాక్షా ద్ధేతుత్వా దితిభావః॥.

అవ్యవహితత్వమేవాహ

సూ॥ ౫॥ {పదబీజసంఖ్యారేఖాణా ముత్తరోత్తరంబలీయః}

వృ॥ పదం శ్రుతిస్మృత్యాది గ్రంథరూపం. బీజం మంత్రరూపం. సంఖ్యా. శాది నవేత్యాది ప్రసిద్ధా. రేఖాచ చక్రాదిరూపా. తాసా ముత్తరోత్తరం బలీయః పూర్ణజ్ఞానం ప్రతిపూర్వా పూర్వాపేక్షయా ఉత్తరోత్తరం బలీయః సాక్షాత్కారణ మిత్యర్థః.నను సంఖ్యాయా స్సర్వ త్రానుస్యూతత్వేనత స్యా ఏవకుతో నప్రాథమ్య మితి చేన్న యథా ఘటాది

కం ప్రతి మృదస్సాధారణకారణత్వేపి కపాలానాం సాక్షా
ద్ధేతుత్వం తద్వ త్సాంఖ్యాయా స్సర్వత్రానుస్యూతత్వే ప్య
సాధారణ కారణత్వం చేఖాయా ఏవేత్యావేదయితుం పద
బీజేతిసూత్రముక్తం॥

నను తదర్థ దర్శనాదితి సూత్రే నాస్యగ్రంథస్య సక
లోపనిష దర్థప్రతిపాదకత్వ ముక్తంకి మస్యోపనిష త్ప్రతిపా
ద్యసర్వాంశ బోధకత్వ మాహోస్వి దేకాంశ బోధకత్వమిత్యా
శంకాయా మాహ

సూ॥ ౬॥ ఇదంతుపారమార్థికం

వృ॥ ఇదం పూర్ణమీమాంసాదర్శనం పారమార్థికం పరమా
ర్థబోధక మేవ. తుశబ్దేన వేదాంతానాం • తత్ర తత్రాన
ర్థకత్వే ప్యస్యైకాంశ బోధకత్వం సూచ్యతే.

న న్వస్య పరమార్థ బోధకత్వే ఇతరాంశజ్ఞానం కథ
మిత్యాశంకాయా మాహ.

సూ॥ ౭॥ సర్వమస్యాద్బాదరాయణాత్

వృ॥ సర్వ మస్యత్ పూర్ణజ్ఞానా దస్య త్సర్వం బాదరాయణా
త్. వ్యాసా దవగంతవ్యమితి శేషః॥ వ్యాసప్రణీత వేదాం
త దర్శనే సర్వమతానా ముపన్యస్తత్వేన తద్గ్రంథజాలం
దృష్ట్వా జ్ఞేయ మితి తాత్పర్యార్థః॥

నను చిరకాలా శ్రవణాదినా పూర్ణజ్ఞానే జాతే కింప్ర
యోజన మనేనేత్యాశంకాయా మాహ॥

సూ॥ ౮॥ పూర్ణవిత్పూర్ణమేవభవతి

వృ॥ పూర్ణవిత్. పూర్ణజ్ఞానీ. పూర్ణమేవ. పూర్ణస్వరూపఏవ భవతీతిసామాన్యేనపుంసకం.

పూర్ణవిదః పూర్ణస్వరూపత్వే ప్రమాణం దర్శయతి

సూ॥ ౯॥ శ్రుతత్వాచ్చ

వృ॥ శ్రుతత్వాత్ శ్రుత్యా ప్రతిపాద్యమానత్వాదిత్యర్థః॥శ్రుతిశ్చాత్ర॥పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే తద్ధైతత్పశ్యన్నృషిర్వామదేవః ప్రతిపేదే అహం మనురభవం సూర్య" శ్చేత్యాదిక మూహనీయం. ఏతదేవ బ్రహ్మవిదాప్నోతిపర మిత్యాదౌ గృహ్యత ఇతిభావః॥

న కేవలం శ్రుతిః కింతు స్మృతిరపీత్యాహ॥

సూ॥ ౧౦॥ స్మృతేశ్చ

వృ॥ సర్వోత్కృష్టం పదం పూర్ణజ్ఞస్య సూచయతి. స్మృతిశ్చ "ఏషా బ్రాహ్మీ స్థితిః పార్థ నైనాం ప్రాప్య విముహ్యతి స్థిత్వాస్యా మంతకాలేపి బ్రహ్మనిర్వాణ మృచ్ఛతి " స్వబంధూన్నిహనిష్యంతం శోచంతం పార్థం శ్రీభగవాన్నారాయణః ప్రాహ. ఏషా బ్రాహ్మీబ్రహ్మసంబంధినీ

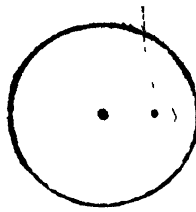
స్థితిః. ఏనాంస్థితిం ప్రాప్య నముహ్యతినకోపి మోహం ప్రాప్నో తీత్యర్థః॥ అస్యాం స్థితౌ స్థిత్వా అంతకాలె బ్రహ్మనిర్వాణ మృచ్ఛతి ప్రాప్నోతీత్యర్థః.

ఫలాంతర మాహ

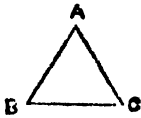
సూ॥ ౧౧॥ అనావృత్తిరనావృత్తిః

వృ॥ పూర్ణవిదః అనావృత్తిః పునరావృత్త్యభావ ఏవ భవతీతి శేషః. తత్ర శ్రుతిజాలం॥ "తయోర్ధ్వ మాయ న్నమృత త్వమేతి, నసపునరావర్తతె నసపునరావర్తతె,ఏతేన ప్రతి పద్యమానాఇమం మానవ మావర్తం నావర్తంతె బ్రహ్మ లోకమభిసంపద్యతె" ఇత్యాది శ్రుత్యర్థస్య స్ఫుటత్వా న్నాహప్రపంచితం. అత్రాపి ద్విరుక్తి రాహ్నికపరిసమాప్తి మంగళం మహః॥

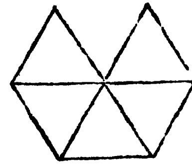
ఇతి శ్రీవాధూలగోత్రోద్భవ శ్రీసూర్యనారాయణ
ప్రణీతయా పూర్ణప్రకాశికాఖ్యయా వృత్త్యా
సంవళితం.
శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య
శ్రీకళ్యాణానంద భారతీస్వామి
ప్రణీతం
పూర్ణమీమాంసాదర్శనమ్

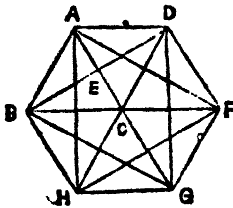
వృత్తం
౧ చక్రం

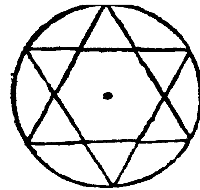
త్రిభుజం
౨ చక్రం

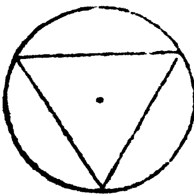
పంచతన్మాత్రాణి
౩ చక్రం

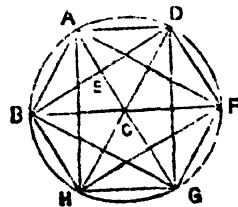
౪ చక్రం

౫ చక్రం

౬ చక్రం

అ॥ ౧॥ సూ॥ ౯॥
౭ చక్రం

"ఉదయము" — మాసపత్రిక. (క్రౌను సైజు)

వెనుకటి సంచికలు — కొద్దిప్రతులు మాత్రమున్నవి.

మొదటి సంపుటము.

12 మాసములవి (పూర్ణముగా)	రు. 2-0-0
11 మాసములవి (3 వ సంచిక లేదు)	1-4-0
9 మాసములవి (3-4-5 సంచికలు లేవు)	0-12-0

రెండవ సంపుటము.

పూర్ణముగా అన్నిప్రతులు	1-0-0

II. "వివేకోదయ గ్రంథమాల"

నెం 1, 5 ర్లు—శ్రీ వివేకానందస్వాములవారు చెన్నపురి యందిచ్చినయైదు ఉపన్యాసములు

మ॥ రా॥రా॥ శ్రీ నండూరి మూర్తిరాజు, బి.ఏ. గారిచే తెనిగించ బడినవి. (సైజు 7" × 3/4"=218 పేజీలు) — 0-8-0

నెం 6 ర్లు—శ్రీవివేకానందస్వాములవారి కుంభకోణ యుపన్యాసము (సైజు 7" × 4 3/4"=38 పేజీలు) — 0-2-0

పది ప్రతులొక్కసారి కొనువారి కొకప్రతి యుచితముగ నీయబడును. ఐదు ప్రతులొక్కసారి కొనువారికి తపాలాకూలి మేము భరింతుము. కొద్ది ప్రతులు మాత్రి మున్నవి. ప్రఖ్యాతి గాంచిన గ్రంథము లగుటచే విశేషించి మేము వ్రాయ నక్కర లేదు.

బి. రా. సోమయాజులు,
శ్రీరామకృష్ణమందిరము,
కాకినాడ-గోదావరిజిల్లా.

10271